

Пятро Прыходзька: «Абавязак перад народамі, перад Радзімай»

Высакародная місія нашага воіна — і радавога байца, і праслаўленага палкаводца — у тым, каб пачэсна несці службу, з гонарам выконваць свой грамадзянскі абавязак перад народамі, перад Радзімай, змагацца да апошняй кроплі крыві за яе свабоду і незалежнасць, за мір і дружбу паміж усімі народамі.

Менавіта такую місію выконваў кожны з нас у гады Вялікай Айчыннай вайны, у час страшэннага ліхалецця і самых цяжкіх выпрабаванняў. Не кожны з нас спадзяваўся выжыць на вайне, не заўсёды мы былі ўпэўнены, што не возьме куля-дура, што не ляжам дзесьці касцямі на пераправе ці на занятым плацдарме. Але кожны верыў у перамогу, у тое, што вораг будзе канчаткова разбіты і над намі ўзыдзе сонца перамогі, сонца міру.

Такія думкі выклікаў у мяне адзін з вершаў майго незабыўнага друга воіна-франтавіка і цудоўнага нашага беларускага паэта Аляксея Пысіна, які пісаў:

Байцам не сняцца пантэоны,
У іх з маленства клопат быў,
Каб рунню дыхаў дол зялёны,
Каб град калоссе не пабіў.

Вось так, ідучы ў бой, кожны раз мы думалі не аб тым, каб нам ставілі помнікі альбо пісалі нашы імёны на абелісках, а толькі аб тым, каб працягвалася жыццё, каб на зямлі зноў быў мір і спакой.

Мой баявы шлях пралёг ад радавога байца да падпалкоўніка. Гэта шлях праз многія гады службы ў радах Савецкай Арміі, праз усю вайну. Праўда, на пачатку яе я быў яшчэ курсантам, заканчваў Сталінградскае ваенна-палітычнае вучылішча. Калі фашысты занялі Мінск, у якім я да прызыву ў армію быў студэнтам Камуністычнага інстытута журналістыкі, мне не хацелася сядзець у курсанцкіх аўдыторыях. Я адразу ж пасля горкай весткі падаў рапарт на імя начальніка вучылішча палкоўніка Закамскага з просьбай, каб мяне тэрмінова накіравалі на фронт. Палкоўнік выклікаў мяне і сказаў: «Я разумею вашы пачуцці, таварыш курсант. Мы можам адпусціць вас на фронт сягоння ж. Але не думайце, што ўсе мы тут доўга будзем заседжвацца. Самі ведаеце — праграма вучобы ў нас ідзе па ваенным часе. Тое, што трэба было

вывучаць два гады, мы праходзім за паўгода. Сёння вы курсант. А праз тыдзень—два атрымаеце званне палітрука. Краіна не так проста аддае сродкі на ваша абучэнне…».

Начальнік вучылішча пераканаў мяне. Праз некалькі тыдняў разам з многімі баявым сябрамі я ўжо быў на Бранскім фронце. Мяне прызначылі палітруком роты асобай 134-й курсанцкай брыгады, затым 74-й стралковай дывізіі.

Перад пачаткам баёў на Курскай дузе летам 1943 года … мяне перавялі службыць у … 81-ю стралковую дывізію. Тут я быў у хуткім часе прызначаны адказным сакратаром рэдакцыі дывізіійнай газеты «Призыв Родины». Так я ў другой палове вайны стаў вайсковым журналістам і меў ужо званне не палітрук, а капітан.

Намеснікам рэдактара газеты быў капітан Гардзееў Аляксандр Іванавіч — добры, шчыры, сардэчны чалавек і вопытны журналіст. З ім я моцна падружыўся. Мы разам хадзілі на перадавую, у акопы да байцоў, каб пагутарыць з імі, напісаць пра іх. Нярэдка разам з імі даводзілася ўступаць у бой з ворагам.

Так было і пры фарсіраванні Дняпра ў раёне паўднёвей Лоева, калі воіны нашай дывізіі адны з першых на 1-м Беларускам фронце ступілі на зямлю беларускага Палесся — на нашу родную зямлю.

Заняўшы правы бераг Дняпра, мы стаялі на ім, як гаворыцца, сцяной. Пераправіўшыся адным з першых туды разам з сапёрамі, я апынуўся сярод воінаў стралковага батальёна, у якім не раз бываў перад гэтым. Салдаты адразу ж, ступіўшы з пераправы на зямлю, заляглі ў пясчаных дзюнах і пачалі адбіваць контратаку немцаў, якім загадана было стаяць насмерць на правым беразе Дняпра. Ды не тут-то было. Ракасоўскі наш мудрэйшы за фрыцаўскіх генералаў. Ён ўжо фарсіраваў магутную раку і заняў Камарын, прайшоў там, дзе яго не чакалі. А нам тут, каля Лоева, цяжэй. У некаторых мясцінах, ля вёскі Дзержачы, напрыклад, правы бераг вельмі круты. І ўзбрацца на яго з ходу не так проста. Мы ж ляжым на пяску, перад вёскай Глушэц, дзе роўная даліна. Трэба як найглыбей акапацца. І ні кроку назад. Толькі наперад. Такі загад камандзіра дывізіі генерала Барынава. Такі загад камандуючага фронтам Ракасоўскага. Такі загад самой Радзімы. Усе гэта добра ведаюць, да апошняга радавога байца. У такім плане і мне трэба напісаць сёння ж у нумар дывізіёнкі пра тых, хто першы ступіў на беларускую зямлю. Я вельмі шчаслівы, што і я аказаўся сярод іх.

Такія думкі прыйшлі імгненна. Але на развагі часу не было. Немцы адкрылі па нас ураганны агонь з мінамётаў і кулямётаў, чутны не толькі іх стрэлы, але і выкрыкі. Калі пясчаную дзюну ярка асвятліла нямецкая ракета, я заўважыў, што ў акопчыку

побач са мной за кулямётам ляжыць сам камандзір батальёна капітан Меньшун. Адзін, без другога нумара. Я хутка перапоўз да яго і пачаў дапамагаць яму, падаваць кулямётную стужку. Ён мацней націснуў на гашэткі, і наш «максім» загрузкатаў яшчэ гучней і ўпэўненей… Амаль усю ноч мы адбівалі адну контратаку немцаў за другой. Потым падаспелі другія падраздзяленні. Маё месца заняў сапраўдны кулямётчык. А я на самым золку пераправіўся зноў цераз вогненны Днепр, вярнуўся ў рэдакцыю і тэрмінова напісаў артыкул пра байцоў з батальёна Меньшуна, якія гэтай ноччу на 30 верасня 1943 года першымі ступілі на беларускую зямлю.

Пазней указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР у дывізіі за баі над Дняпром больш за 20 чалавек атрымалі званне Героя Савецкага Саюза. Між іх быў і камбат капітан Меньшун. Я быў узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені. Гэта была адна з першых маіх баявых узнагарод.

Пасля фарсіравання Дняпра наша дывізія прымала ўдзел у вызваленні Мазыра, Калінкавіч, Хойнікаў і многіх іншых гарадоў і вёсак беларускага Палесся. …дывізіі было прысвоена найменаванне — Калінкавіцкая. … яна прайшла далей па беларускай і ўкраінскіх землях, прымала непасрэдны ўдзел у вызваленні Польшчы, Чэхаславакіі, ва ўзяцці Берліна і вызваленні Прагі. Многа яшчэ было смяротных схватак з ворагам. На Сандамірскім плацдарме… загінулі новы камандзір дывізіі палкоўнік Хорыкаў, начальнік палітаддзела палкоўнік Вераб'ёў, некаторыя камандзіры палкоў, батальёнаў. А колькі палегла салдат, сяржантаў, якія некалькі тыдняў утрымлівалі плацдарм, пакуль не прыйшла на замену другая дывізія і ўзяла над Віслай «непрыступныя» вышыні. Прызнацца, на тым плацдарме і мяне некаторы момант лічылі забітым, бо пры страшэнным артналёце па-над самай Віслай я быў разрываў снарада засыпаны зямлёй у акопе. Калі мяне адкапалі, кроў цякла па твары і я нічога не чуў. Быў паранены і цяжка кантужаны. Але праз некалькі гадзін я быў у сваім дывізіійным медсанбаце, і дактары хутка паставілі мяне на ногі. А потым мы ішлі праз Дуклінскі перавал, да Рудных гор. Шлях наш ляжаў яшчэ да самай Эльбы і да Влтавы…

Пра гэта ўсё пазней напішуцца вершы, паэмы.

Журналісты-франтавікі // Беларускае военнае газетнае «Во славу родины» [Электронны рэсурс] : сайт. — Режим доступа: https://vsr.mil.by/special/rubrics/vremya_sobytiya_lyudi/journall_frantic/. — Дата доступа: 12.10.2020.